

Úcta ke sv. Pavlíně

v době působení jezuitského řádu (1623–1773)

Roku 1623 byly olomouckým jezuitům věnovány ostatky sv. Pavlíny, přivezené z Říma spolu s lampičkou, která se původně nacházela u hrobu světice v katakombách za hradbami Věčného města. V Olomouci právě zuřil mor. Obyvatelé se proto obrátili ke světici v naději, že jim u Boha vyprosí ochranu před epidemií. Městská rada v neděli 8. října téhož roku prohlásila sv. Pavlínu za patronku města a po dobu osmi dní spolu s jezuitou a dalšími Olomoučany u jejích ostatků konala modlitby. Mor zakrátko vymizel.

Prosebný průvod s ostatky sv. Pavlíny v době moru roku 1623. Detail kopie malby na plechu od Josefa Heimerleho z oltáře sv. Pavlíny, 1901, Vlastivědné muzeum v Olomouci.

Důvěra k nové ochránkyni rostla. Jednotlivci, skupiny lidí, ale i celá olomoucká obec, ti všichni zakoušeli blahodárné účinky Pavlíniny přímluvy u Boha. Ctitelé jí připisovali konec epidemie horečnatých onemocnění (1627), uchránění Olomouce před dopadem válečných operací ve Slezsku (1633) a ochranu před dalšími dvěma vlnami moru (1633, 1634). To se dělo během třicetileté války.

Relikviář sv. Pavlíny se sochou světice jako mučednice. Malba na plechu z oltáře sv. Pavlíny, 17. století, ŘK akademická farnost Olomouc.

Po švédské okupaci města (1642–1650) se úcta k městské patronce mohla opět rozvíjet. Olomoučané zakusili Pavlíninu ochranu před dalším morem v letech 1679–1680 a ačkoliv se následující a poslední morová rána v českých zemích Olomouci nevyhnula (1715–1716), důvěru ke sv. Pavlíně to nechromilo, ba naopak. Už v průběhu nákazy úcta ke světici vstoupila do své zlaté éry, ve které se udržela až do zrušení jezuitského řádu (1773), který byl od počátku garantem svatopavlínského kultu.

Sv. Pavlína byla uctívána o svém svátku průvodem většiny městské obce, vypraveným z hlavního městského kostela sv. Mořice do kostela jezuitského, v němž spočívaly ostatky světice. Po vybudování nového jezuitského chrámu Panny Marie Sněžné (1712–1716) byly relikvie umístěny do boční kaple zasvěcené přímo sv. Pavlíně a kostel se stal poutním místem této nebeské patronky. Její úcta se však rozšířila na mnoho dalších míst Moravy, do Čech, Slezska, Rakouska i na Slovensko.

V pravidelných procesích se nosila nosítka s alegorickou výzdobou, jely triumfální vozy, ale nenosily se ostatky světice. Takový projev úcty byl vyhrazen pouze průvodům mimořádným, pořádaným ve stavu nouze, kdy se Olomoučané obraceli ke sv. Pavlíně se zvláštní intenzitou. Teprve od roku 1746 se začaly relikvie olomoucké patronky nosit i v průvodech při každoročních oslavách jejího svátku. Ten se zprvu slavil 6. června, od roku 1678 byl ale posunut na vhodnější den, čtvrtou neděli po slavnosti Soslání Ducha svatého.

Antonín Freindt, Společná bakalářská teze se sv. Pavlínou, 1698, Zemský archiv v Opavě – pobočka Olomouc. Detail.

Dne 6. června se v Římském martyrologiu (oficiálním seznamu světců katolické církve) připomínají mj. svatí rodiče Artemius a Kandida se svou mladičkou dcerou a pannou Pavlínou. Tuto římskou rodinu přivedli k víře v Krista sv. Petr a Marcelín v době pronásledování křesťanů za císaře Diokleciána. Všichni jmenovaní byli pro svou víru umučeni 2. června roku 303 nebo 304. Kandida s Pavlínou byly vhozeny do jámy nebo podzemní kobky a zasypány kamením. Olomoučtí jezuité se domnívali, že získali ostatky právě této svaté panny a mučednice Pavlíny. Proto se jejím hlavním atributem při zobrazování stalo kamení. V Olomouci světici zvláště uctívaly děti, které procházely výukou ve víře. O slavnosti světice pak výuku slavnostně zakončily při tzv. generálním katechismu.

Dnes víme, že sv. Pavlína patří do skupiny tzv. katakombálních mučedníků, římských křesťanů prvních staletí po Kristu, z nichž byli někteří opravdu umučeni pro Krista. Ve skupině asi 284 takovýchto světců, jejichž ostatky byly v rozmezí 17. až 19. století přivezeny z Říma na nynější území České republiky, byla Pavlína nejvíce uctívanou světicí. Byla tedy římskou křesťankou, v době, kdy větší společnost smýšlela odlišně a nebylo proto snadné uchovat si věrnost nastoupené cestě víry. V tom může být její životní odkaz inspirativní i v dnešní době a potřeba její přímluvy aktuální.

Sv. Pavlína zahání mor v roce 1623. Před olomouckou radnicí prochází pohřební průvod. Kopie malby na plechu od Josefa Heimerleho z oltáře sv. Pavlíny, 1901, Vlastivědné muzeum v Olomouci.

Zvláštní pozornost byla v době baroka věnována také lampičce sv. Pavlíny. S důvěrou v pomoc světice dávali její ctitelé do ní lít vodu nebo víno a s příslušnými modlitbami tento nápoj pili. Ukázalo se totiž, že tento prostředek pomáhal zvláště proti horečnatým nemocem.